

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus kannattaa esitystä.

Sähköisten menettelytapojen hyödyntäminen on tärkeää niissä tilanteissa, joissa se on mahdollista. Kärjäoikeuden haastemiesten työn kannalta olennaista on myös se, että heillä on jatkossakin mahdollisuudet saada tietoja myös muista erilaisista järjestelmistä ja käyttää muita keinoja henkilöiden löytymiseksi. Osa tiedoksiantojen vastaanottajista ovat sellaisia henkilöitä, jotka eivät halua tai pysty toimimaan nyt ehdotetun säännösten mukaisesti. Näiden henkilöiden tavoittamiseksi myös muita kuin nyt ehdotettuja säännöksiä tulisi kehittää.

Kärjäoikeus viittaa Vakuutuslain lausunnossa esitettyihin seikkoihin ja lisäksi kiinnittää huomiota siihen, että asianosaisen kuoleman jälkeen kuolinpesä monissa tilanteissa johtuu jatkamaan vainajan asioita, jolloin sähköisen asioinnin mahdollistaminen myös näissä tilanteissa tulisi olla mahdollista lainsäädännön sallimissa rajoissa.

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

Esityksen mukaan sähköisestä tiedoksiannosta ei ole tarpeen erikseen säätää, vaan tiedoksianto on mahdollista, ellei muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Yleisten tuomioistuinten osalta tiedoksiantoista säädetään erityisesti oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa, jonka lisäksi sovelletaan muitakin lakeja keskeisimpänä haastemieslakia, jota sovelletaan myös ns. yksityisiin tiedoksiantoihin. Haastemieslaki on jo varsin vanha ja merkittävä osa oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännöksistä on 1990-luvulta. Oikeuskäytännössä on ollut tulkintaeroja siinä, minkälaiset tiedoksiantotavat soveltuvat erilaisissa tilanteissa. Tähän nähden pelkkä maininta siitä, että asiointilakia voidaan

soveltaa, ei ole omiaan selventämään, mihin ja minkäläistä sähköistä tiedoksiantoa voidaan käyttää esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säätämässä tilanteissa ja yksityisissä tiedoksiannoissa.

Muilta osin käräjäoikeus viittaa muiden lausunnonantajien huoleen siitä, miten varmistetaan, että tieto on todella saavuttanut oikean henkilön ja että vastaanottaja on ymmärtänyt sen merkityksen.

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

Luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi asiakirjojen määräaikaa koskevaa sääntelyä siten, että kaikkien sähköisten asiakirjojen katsotaan saapuneen viranomaiseen määräajassa, mikäli asiakirja on perillä viranomaisessa määräajan viimeisen päivän aikana. Käräjäoikeus saattaa harkittavaksi, olisiko viittaus nyt muutettavaksi ehdotettuun säännökseen virhetilanteiden välttämiseksi lisättävä säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain 6 §:ään, jossa säädetään toimien suorittamisesta ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Muut huomiot

Käräjäoikeus kannattaa Kanta-Hämeen käräjäoikeuden ehdotusta siitä, että laissa säädettäisiin mahdollisuus käyttää asianosaisen käyttämää sähköpostiosoitetta hänen prosessiosoitteenaan, vaikka sitä ei olisi nimenomaisesti sellaiseksi ilmoitettu.

Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutkinnan ja poliisitutkinnan osalta

-

Huomiot oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosääntelyä koskevistä ehdotuksista

Esityksen perusteluissa katsotaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n 1 momentin muutoksen osalta, että kysymys olisi viittauksesta nimenomaan tiedoksiantotapaan. Asiointilain 18 §:ssä tarkoitettua todisteellista sähköistä tiedoksiantoa voitaisiin siten käyttää kaikkien asiakirjojen, siis myös rikosasian haasteen, tiedoksiantoon.

Valtaosa rikosasioista annetaan nykyisin tiedoksi haastemiestiedoksiantona, mikäli sähköinen tiedoksianto haluttaisiin ottaa varteenotettavaksi vaihtoehdoksi myös rikosasian haasteen tiedoksiannossa, tulisi asiasta säätää selvyden vuoksi erikseen oikeudenkäymiskaareissa.

Käräjäoikeus kannattaa sijaistiedoksiantoa koskevan säännöksen uudistamista Keski-Suomen käräjäoikeuden ja Rovaniemen hovioikeuden tavoin. Sähköistä tiedoksiantoa tulisi hyödyntää sijaistiedoksiannoissa esimerkiksi niin, että sijaistiedoksianto tapahtuu asiakirjojen poliisiviranomaiselle luovuttamisen asemesta niiden toimittamisella suomi.fi -palveluun, jos vastaanottajalla on kyseinen osoite. Myös sijaistiedoksiannon ajankohdan voisi säätää määräytyväksi samalla hetkellä ja poistaa velvollisuuden postittaa ilmoitus. Sijaistiedoksiannon voisi säätää tapahtuvaksi muutoinkin kuin asiakirjojen luovuttamisella poliisille, vaikka vastaanottajalla ei olisi suomi.fi -osoitetta. Harkinnassa tulee ottaa huomioon myös se, että asiakirjoja erittäin harvoin on

haettu poliisilta, joten jonkin muukin keino voisi olla riittävän vaikuttava sijaistiedoksiantotapauksissa.

Muutosesityksen 7 §:n perusteluissa todetaan lisäksi, että ilmoitus tulisi lähettää Suomi.fi osoitteeseen ja vastaanottajan sähköpostiosoitteeseen, jos se on haastemiehen tiedossa. Tämän osalta tulisi tarkentaa, mitä tuolla sähköpostiosoitteella tarkoitetaan. Sijaistiedoksiantoja käytetään sellaisten henkilöiden osalta, jotka eivät ole halukkaita myötävaikuttamaan tiedoksiannon onnistumiseen. Näillä henkilöillä on usein useita erilaisia yhteystietoja, jotka ovat vaihtelevasti voimassa. Onko tällöin riittävää, että lähetys tehdään viimeiseen osoitteeseen ja miten pitää toimia, jos osoite ei ole enää voimassa. Näitä tilanteita ei voida kuitenkaan pitää sijaistiedoksiannon esteenä, kun säännöksen tarkoituksena on nimenomaan tiedoksiannon onnistuminen välttelevälle henkilölle.

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

Useat tuomioistuimet ovat myös aiheellisesti nostaneet esiin, miten henkilötunnukset tulisi ilmoittaa tuomioistuimille, jotta niiden ilmoittamisesta ei aiheudu lisätyötä tuomioistuimille. Tältä osin kärjäoikeus viittaa muiden lausunnonantajien esityksiin, joita se pitää kannatettavana.

Huomiot oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

-

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

Muut lausunnonantajat ovat lausuneet esityksen vaikutuksiin siltä osin kuin se saattaa johtaa erilaiset ihmiset eriarvoiseen asemaan muun muassa ikänsä, kieli- ja digitaaitojensa, terveydentilansa tai elämänhallintansa vuoksi. Tältä osin kärjäoikeus yhtyy esitettyihin kannanottoihin.

Esityksessä arvioidaan hankkeella saavutettavia säästöjä. Kärjäoikeuksien osalta on arvioitu, että esitys vähentäisi haastemiestyötä ja postikuluja. Kärjäoikeus suhtautuu varauksellisesti arvoituun säästöön haastemiestyön osalta. Puhelintiedoksiantojen mahdollinen siirtyminen osittain suomi.fi -palveluun ei oletettavasti vähentäisi haastemiesten työtä, koska sähköiseen menettelyyn siirtyisi oletettavasti ne puhelintiedoksiannot, jotka jo nyt onnistuisivat varsin vaivattomasti. Sen sijaan henkilöt, joilla on haasteita esimerkiksi elämänhallinnassaan tai terveydentilassaan taikka jotka haluavat vältellä tavoittamistaan, eivät todennäköisesti tule yhtään sen aktiivisemmiksi tai halukkaammiksi myötävaikuttamaan tiedoksiannon onnistumiseen, vaikka menettelytapa muuttuisi sähköiseksi. Nämä henkilöryhmät työllistävät nykyisikin eniten haastemiehiä.

Kärjäoikeus suhtautuu epäillen myös siihen arvioon, että siirtyminen sähköiseen menettelyyn vähentäisi pääkäsittelyjen peruutumisista.

Muut huomiot

-

Siiki Marika

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - Lausunto on valmisteltu yhteistyössä kärjätuomari Lasse Palsion ja johtava haastemies Juha Björnin kanssa.